

Udvalgsbetænkning
angaaende
**Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulosen
hos Hornkvæget.**

I November Maaned 1910 nedsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab et Udvalg til at overveje og fremkomme med Forslag om, hvad der kan gøres for at vække Landmændenes Interesse mere end hidtil for at faa Tuberkulosen trængt tilbage i Besætningerne.

Fra dette Udvalg har Selskabet under 20. Marts d. A. modtaget følgende Betænkning:

Til

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab!

Det af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i Aaret 1910 nedsatte Udvalg, hvis Opgave var at fremkomme med Forslag til Foranstaltninger, der vil kunne bidrage til en virksommere Bekæmpelse end hidtil af Tuberkulosen i Kvægbesætningerne i Danmark, har her ved den Ære at afgive til det høje Selskab efterfølgende Betænkning.

Udvalgets Medlemmer: Statskonsulent *Axel Appel*, Veterinærfysikus, Professor, Dr. med. *B. Bang*, Sekretær *H. Hertel* (Udvalgets Sekretær), Statskonsulent *P. A. Mørkeberg*, Folketingsmand *P. Th. Nielsen*, Jægermester, Forpagter *F. H. Skov*, Landstingsmand *J. Sørensen* (Saxa-

ger) og Lehns greve *B. Wedell* (Udvalgets Formand), har alle kunnet slutte sig om de nedenfor fremsatte Forslag, hvis Gennemførelse efter Udvalgets Anskuelse vil bidrage til i højere Grad end hidtil at vække Befolkningens Forstaaelse af Betydningen af en energisk Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen.

Før Udvalget gaar over til at gøre nærmere Rede for de Foranstaltninger, som det tillader sig at bringe i Forslag, ønsker det udtrykkelig at fremhæve, at det tillægger det en meget stor Betydning, hvis Befolkningen i langt højere Grad end hidtil frivillig ved Hjælp af Tuberkulinprøve og Afsondring vil tage Arbejdet op for at forskaffe sig sunde Besætninger. Som bekendt stilles der paa de aarlige Finanslove et betydeligt Beløb til Landbrugsministerens Raadighed, for at han dermed kan understøtte Kreaturejere, der ønsker at benytte Tuberkulin som diagnostisk Middel ved Bekæmpelse af Tuberkulose blandt deres Hornkvæg, saaledes at Tuberkulinprøven foretages paa Besætningen efter nærmere af Ministeren fastsatte Regler. Understøttelsen maa kun gives til saadanne Ejere, der yder Sikkerhed for, at de kan holde de Dyr, der ved Undersøgelsen viser sig sunde, paa betryggende Maade afsondrede fra den af Tuberkulose angrebne eller dog hidtil ikke tuberkulinprøvede Del af Besætningen.

Erfaringen saavel her fra Landet som fra andre Lande viser, at man ad denne Vej kan skaffe sig sunde Besætninger, og Udvalget er ganske enig i den Betragtning, som gøres gældende i et af den kongelige svenske Landbrugsstyrelse i 1910 udgivet Skrift om »Kampen mod Tuberkulosen hos Kvæget i Sverige indtil 1909«, nemlig at den saaledes her i Danmark, Sverige og flere andre Lande anvendte Metode, den saakaldte »Bangske Kampmetode«, har »store Fortrin frem for enhver anden hidtil anvendt Metode med Hensyn til Bekæmpelsen af Kvægtuberkulosen«. De Foranstaltninger, Udvalget nedenfor bringer i Forslag, hviler paa den Forudsætning, at Kvæg-

tuberkulosens Bekæmpelse vedblivende føres paa det Grundlag, der har staaet sin Prøve.

Den første af de Foranstaltninger, Udvalget bringer i Forslag, har det alt i Skrivelse af 29. Januar d. A. henledet det ærede Selskabs Opmærksomhed paa, nemlig Udgivelsen af et klart og populært Skrift paa et Par Ark om Kvægtuberkulosen i Danmark, om dens Natur og Symptomer, den Skade, Sygdommen foraarsager, hvad der hidtil er gjort til dens Bekæmpelse, og hvad der yderligere bør gøres for at trænge den tilbage. Medlem af Udvalget, Hr. Professor *B. Bang* har erklæret sig villig til at skrive denne Pjece, og Udvalget har stærkt fremhævet Ønskeligheden af, at Pjecen gennem Mejerierne og Slagterierne gratis maa blive tilstillet alle Besætnings-Ejere i Danmark. Skal dette Ønske opfyldes, maa Pjecen trykkes i et Oplag paa et Par Hundred Tusind Eksemplarer. Udgifterne til Pjecens Udarbejdelse, Trykning og Udsendelse har Udvalget tænkt sig kunde afholdes af den Sum paa 100,000 Kr., som i Finansaaret 1911—12 haves til Raadighed til Kvægtuberkulosens Bekæmpelse.

I Forbindelse med Udsendelsen af en saadan Pjece maa Udvalget endvidere — hvad der ogsaa er fremhævet i den ovennævnte Skrivelse af 29. Januar d. A. til Selskabet — anse det for formaalstjenligt, at der i Ventesalene paa alle Banegaarde Landet over maa blive ophængt en Plakat eller Tavle med Oplysninger om Tuberkulosen hos Kvæget og Vejledning til Sygdommens Bekæmpelse. I den oftnævnte Skrivelse henstillede Udvalget derfor til Landhusholdningsselskabet at indgaa til Landbrugsministeriet med Anmodning om dels at lade en saadan Plakat udarbejde under Medvirken af Professor *Bang*, der har erklæret sig villig til at bistaa hermed, dels at foranledige, at Plakaten bliver ophængt i Banegaardenes Ventesale. De hertil nødvendige Beløb vil formentlig ligeledes kunne udredes af den Sum paa 100,000 Kr., som i Finansaaret 1911—12 haves til Raadighed til Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen.

Som bekendt skal — i Henhold til Lov af 5. Februar 1904 — Køer, der er angrebne af Tuberkulose i Yveret, dræbes ved offentlig Foranstaltning, og der gives Erstatning for saadanne nedslagne Dyr. Smittefarligst er den »aabne Tuberkulose«, d. v. s. den Form af Tuberkulose, hvor Sygdommens Smittestof, Tuberkelbacillen, har aaben Adgang fra det angrebne Individ til Omverdenen, hvilket særlig er Tilfældet ved Yvertuberkulose og Børtuberkulose samt visse Former af Lungetuberkulose og Tuberkulose i Fordøjelseskanaalen. Ogsaa andre Former af Tuberkulosen kan være smittefarlige, men er dog ikke saa farlige som disse. Hidtil er altsaa kun Køer, der er angrebne af Tuberkulose i Yveret, dræbte ved offentlig Foranstaltning, og Udvalget har derfor nærmere overvejet, om det ikke bør tilraades, at alle Køer med »aabne Tuberkulose« skal nedslaas ved offentlig Foranstaltning. Det er nemlig af yderste Vigtighed, at de værste Smitte-spredere fjernes hurtigt. Naar Udvalget imidlertid ikke tør tilraade dette for Køer med Lungetuberkulose og Tuberkulose i Fordøjelseskanaalen, er Grunden den, at Diagnosen her er vanskelig — vanskeligere end ved Yver- og Børtuberkulose —, da »Lungeorm«, Lungebetændelse og andre Sygdomme kan forveksles med Lungetuberkulosen, og andre Sygdomme i Fordøjelseskanaalen med Tuberkulose i denne. Derimod kan Udvalget fuldt ud slutte sig til et af det veterinære Sundhedsraad overfor Regeringen tidligere fremsat Forslag om, at Børtuberkulosen bliver optagen til Bekæmpelse ligesom Yvertuberkulosen, idet ved denne Form af Tuberkulose Diagnosen uden Vanskelighed kan kontrolleres paa et Laboratorium ved Paavisning af Tuberkelbaciller i en indsendt Prøve af Børflodet, og idet det maa erkendes, at det tuberkuløse Børflod medfører en betydelig Fare for Tilblanding af Smitstof til Mælken.

Udvalget har ved Forespørgsler hos de offentlige Slagtehus søgt at indhente Oplysning om, hvor udbredt Børtuberkulosen er. Enkelte Slagtehus har ikke svaret

paa Henvendelsen, men Udvalget har dog faaet samlet en ret omfattende Statistik fra de seneste Aar, og af denne fremgaar det, at af de tuberkuløse Køer er 3,8 pCt. angrebet af Børtuberkulose og 1,4 pCt. af Yvertuberkulose. Tallene stammer som sagt fra den gennem Slagtehusene indsamlede Statistik, og gaar man ud fra, at et meget stort Antal af de med Yvertuberkulose behæftede Dyr ikke kommer paa Slagtehusene, men dræbes ude paa Landet, og Statistiken fra Slagtehusene altsaa giver et for mørkt Billede af Børtuberkulosens Hyppighed i Forhold til Yvertuberkulosen, tør man formentlig gaa ud fra, at i rundt Gennemsnit vil der omtrent være dobbelt saa mange Køer med Børtuberkulose her i Landet som med Yvertuberkulose. Der nedslaas aarlig ca. 800 yvertuberkuløse Dyr, hvad der medfører en Udgift for Statskassen af ca. 60—70,000 Kroner om Aaret. Optages Børtuberkulosen til Bekæmpelse ligesom Yvertuberkulosen, vil det altsaa antagelig medføre Slagtning af ca. 1600 Køer aarlig, hvad der med et rundt Tal vil medføre en Merudgift for Statskassen af 150,000 Kr. Denne Udgift vil ikke være uoverkommelig.

Den Erstatning, der nu ydes Landmændene for Køer, der nedslaas for Yvertuberkulose, er, som bekendt, $\frac{5}{6}$ af Koens Slagteværdis i Tilfælde af, at Kødet kasseres, hvilket formentlig hyppigst finder Sted. Udvalget har udførligt diskuteret, om det ikke vilde være formaalstjenligt, dels at yde fuld Erstatning, dels at lægge Dyrets Brugsværdi og ikke dets Slagteværdis til Grund for Beregning af Erstatningen. Indenfor Udvalget er det nemlig fremhævet, at man herved vilde bidrage til dels og navnlig paa virksom Maade at fremkalde en tidligere Konstatning end nu af Yvertuberkulosen, hvorved Sygdommens Omkring-sig-griben vilde hæmmes og de af denne forarsagede Tab vilde formindskes, og dels vilde stille Ejerne af mere værdifulde Køer, der nedslaas, paa mere lige Fod end nu med Ejerne af almindelige Dyr.

Udvalget har dog ikke turdet tilraade at lægge Dyrets

Brugsværdi til Grund for Erstatningen. Det vil altid blive vanskeligt at konstatere Brugsværdien, og en Beregning med denne som Grundlag vil derfor kunne give Anledning til megen Vilkaarlighed.

Derimod har Udvalget ment, af Hensyn til det ovenfor fremhævede Moment, at kunne tilraade, at Erstatningen for nedslaaede Køer søges forhøjet fra $\frac{5}{6}$ af Dyrets Slagteværdi til fuld Erstatning.

For at en Nedslaaen af Køer med Tuberkulose i Yver og Bør skal faa indgribende Betydning, er det af største Vigtighed, at disse Lidelsers Tilstedeværelse opdages saa tidligt som muligt, og i saare mange Tilfælde vil Kvægejerens Opmærksomhed først blive vakt, naar Sygdommen allerede er vidt fremskreden. Ikke mindst gælder dette om Yvertuberkulosen, fordi Mælken ved denne Lidelse i længere Tid beholder et omtrent naturligt Udseende. Det vilde derfor være i høj Grad ønskeligt, om der i alle Besætninger, hvori der overhovedet findes Tuberkulose, fandt et ret jævnligt Eftersyn Sted af Personer, der kendte de Tegn, som maa vække Mistanke om Sygdommens Tilstedeværelse.

Spørgsmaalet om at søge gennemført en tvungen Undersøgelse af Besætningerne for Yvertuberkulose har derfor været drøftet udførligt af Udvalget. En saadan Undersøgelse, der maatte ske mindst 4 Gange om Aaret, kunde Udvalget tænke sig knyttet til og iværksat af Mejerierne, saaledes at hvert Mejeri ansatte og lønnede en Mand, der undersøgte de til Mejeriet hørende Besætninger for Yvertuberkulose. Den herved foraarsagede Udgift vilde næppe beløbe sig til mere end nogle faa Hundrede Kroner for hvert Mejeri. Medens der indenfor Udvalget vel var Enighed om, at en saadan Undersøgelse helst burde foretages af Dyr læger, mente Udvalget dog, at den eventuelt ogsaa — i alt Fald med nogen Nytte — maatte kunne udføres af Lægmænd, der instrueredes hertil, idet det jo i første Linie skulde være Undersøgerens Opgave at udpege de Dyr, som skønnedes at være mistænkelige,

og at sørge for, at der blev indsendt Prøver til Kontrol paa et Laboratorium. Der maatte da paa forskellige centrale Steder i Landet afholdes Kursus for disse, og paa saadanne Kursus maatte der som Demonstrationsmateriale have Køer med Yvertuberkulose, helst ogsaa Køer med anden Tuberkulose, endvidere tuberkulose Præparater til Belysning af Tuberkulosespørgsmaalet, ligesom det vilde være nødvendigt at afholde Foredrag om dette. Det vilde formentlig være tilstrækkeligt at anvende 2 Dage til et Kursus, og de hermed forbundne Udgifter maatte efter Udvalgets Anskuelse kunne afholdes af Statsbevillingen til Bekæmpelse af Tuberkulosen.

Det stod imidlertid Udvalget klart, at man ikke burde søge at formaa (og ej heller vilde kunne vente at bevæge) Lovgivningsmagten til at vedtage en Lov om en af Mejerierne bekostet tvungen Undersøgelse af Besætningerne for Yvertuberkulose, hvis Mejeribrugets Organisationer stillede sig afvisende til Tanken herom. Udvalget indbød derfor Forretningsudvalget for Mejeribrugets Fællesorganisation til et Møde om Sagen. Paa dette Møde udtalte Mejeribrugets Repræsentanter vel deres Sympati for Sagen, men de kunde ikke sige noget bestemt om, hvorvidt man kunde faa Mejerierne til at gaa med til den. Det vedtoges derfor, at Sagen skulde forelægges og drøftes i de enkelte Mejeriorganisationer og først atter optages af Udvalget, naar Resultatet af denne Drøftelse forelaa. Under 12. December 1911 meddelte Formanden for Mejeribrugets Fællesorganisation, Hr. Gaardejer *Møller*, Lovel, Udvalget, at De samvirkende jyske Mejeriforeninger vel havde megen Sympati for Bestræbelserne for at trænge Tuberkulosen tilbage, men dog ikke mente at kunne gaa med til en Henvendelse til Lovgivningsmagten om Vedtagelsen af en Lov om tvungent Eftersyn, iværksat og bekostet af Mejerierne.

I Henhold hertil har Udvalget ikke ment det rigtigt at fremsætte Forslag om at søge at faa gennemført den oftnævnte tvungne Undersøgelse af Besætningerne for

Yvertuberkulose. Men Udvalget tilraader, at Sagen gennemføres ad Frivillighedens Vej i de Mejerikredse, hvor man indser Betydningen af de smittefarligste Indviders hurtige Fjernelse.

Der er, som bekendt, oprettet 2 Tuberkulinforeninger her i Landet: »Tuberkulinforeningen« i Remkolde ved Vordingborg, stiftet 1905, hvis Vedtægter (med enkelte Ændringer) har tjent til Mønster for »Tuberkulinforeningen for Aakirkeby og Omegn«, oprettet 1911.

Den første Forening blev stiftet af 29 Landmænd, medens Medlemsantallet nu (1911) er 131, som tilsammen har ca. 3100 Køer. Udvalget tillader sig særlig at henlede Opmærksomheden paa Lovenes §§ 3 og 5—7, der er saalydende:

§ 3.

For Optagelse i Foreningen kræves, at vedkommende har ladet sin Kvægbesætning indsprøjtet med Tuberkulin, og at denne Kvægbesætning er sund eller delvis sund. Er den kun delvis sund, da maa en anerkendt Afspærring af syge og sunde Dyr være foretaget.

§ 5.

Der vælges et Medlem af Foreningen, der for et Tidsrum af 1 Aar er pligtig til at give Meddelelse om eventuelt Køb og Salg af sunde Dyr, og Foreningens Medlemmer er berettiget til at henvende sig til vedkommende Medlem, naar de ønsker at købe og sælge. Anmeldelse om Køb og Salg gives til vedkommende Medlem skriftligt.

§ 6.

Indførelse af nye Dyr i Besætningen maa ikke foretages, forinden de ere sprøjtede med Tuberkulin og have bestaaet Prøven. Herfra undtages dog unge Kalve under 1 Maaned eller Dyr, der ere indkøbte fra sunde Besætninger.

§ 7.

Det tilraades ethvert Medlem at anskaffe de til Prøve om Mælkens tilstrækkelige Opvarmning anvendte Væsker, og saa hyppigt som muligt at udtage Mælkeprøver og undersøge, om Mælken er tilstrækkelig opvarmet. I Tilfælde af, at Mælken ikke er tilstrækkelig opvarmet, gøres Anmeldelse til Foreningens Formand, igennem hvilken der da skal ske Henvendelse til vedkommende Mejeri.

Det fremgaar bl. a. heraf, at Tuberkulinprøven med tilhørende Afsondring efter Professor *Bangs* Metode gennemføres hos alle Medlemmer, at Foreningen omfatter et Bureau for Køb og Salg af Medlemmernes tuberkulosefrie Dyr, at ingen nye Dyr maa indføres i Medlemmernes Besætninger, med mindre de forud har bestaaet Tuberkulinprøven, og at Medlemmerne hyppigt maa foretage den *Storch'ske* Prøve paa Mælken fra Mejeriet for at overbevise sig om, hvorvidt denne har været tilstrækkelig opvarmet. I Tilfælde af, at den ikke er tilstrækkelig opvarmet, skal Henvendelse derom ske til Mejeriet fra Foreningens Formand. Yderligere kan det meddeles, at Foreningens Vedtægt om Udveksling af tuberkulosefrie Kreaturer hyppigt bringes i Anvendelse, og at der i Foreningens første Aar hyppigt har været Anledning til at klage til Mejerierne i Foreningens Opland over mangelfuld Pasteurisering af Mælken, men at der nu sjældnere er Anledning til at paatale dette Forhold. Det kan ogsaa fremhæves i Henhold til Formanden, Hr. Dyr læge *Nielsens* Meddelelse til Udvalget, at Interessen for Tuberkulosebekæmpelsen nu er saa fuldstændig, som man kan ønske den blandt Foreningens Medlemmer. Yderligere fremgaar det af Dyr læge *Nielsens* Meddelelse, at man nu har sat Tuberkulinforeningen i Forbindelse med en Kvægavlforening, som udelukkende omfatter de Medlemmer, som har fuldstændig tuberkulosefrie Besætninger, og at man til denne Kvægavlforening har indkøbt en Tyr af for-

trinlig Stamme, som har bestaaet Tuberkulinprøven, saa de efterhaanden fra paagældende Besætninger kan udbyde tuberkulosefri Dyr med høj Avlsværdi.

Denne Forening har altsaa arbejdet paa en meget tilfredsstillende Maade, og Udvalget har været enigt om, at Opmærksomheden bør henledes paa Ønskeligheden af, at der andre Steder i Landet maa blive oprettet lignende Foreninger, og at der maa blive ydet dem et Statstilskud af den Sum, der hvert Aar haves til Raadighed til Bekæmpelse af Tuberkulosen hos Kvæg og Svin.

Da det formentlig vil kunne fremme Oprettelsen af Foreninger som ovennævnte, og da det utvivlsomt kan blive til Fordel for Ejerne af tuberkelfri Besætninger, naar Offentligheden bliver bekendt med, hvor saadanne Besætninger forefindes, tilraader Udvalget fremdeles, at der hvert Aar maa blive udarbejdet en Fortegnelse over de Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, samt at denne Fortegnelse maa blive offentliggjort i Landbrugsbladene og Dagbladene. En saadan Offentliggørelse vil paa Grund af de deraf følgende større Salgsmuligheder for Ejerne af tuberkelfri Besætninger utvivlsomt bidrage til at opmuntre Landmændene til at bestræbe sig for at faa Tuberkulosen udryddet af deres Besætninger.

Ligeledes maa Udvalget tilraade, at der bliver draget Omsorg for, at man paa Møder og ved Sammenkomster af Landmænd, naar Lejlighed dertil gives, henleder disses Opmærksomhed paa Vigtigheden af at bringe de prøvede Midler til Tuberkulosens Bekæmpelse i Anvendelse.

Udvalget har saaledes nærmere overvejet Ønskeligheden af, at der Landet over søgtes afholdt en Række Foredrag over Tuberkulosespørgsmaalet, men flere Medlemmer af Udvalget har stillet sig noget tvivlende til Nyten heraf, idet de frygter for, at Tuberkulosespørgsmaalet næppe vil fange Landmændenes Interesse, naar de ser det averteret som Foredragsemne, og at der derfor formentlig ikke vil komme mange Tilhørere til Stede ved disse Foredrag.

Derimod har hele Udvalget været enig om, at det vil være særlig ønskeligt at faa Tuberkulosespørgsmaalet belyst i Mejerikredsene, ligesom Udvalget meget maa anbefale, at der saa vidt muligt bliver draget Omsorg for, at naar Emner vedrørende Husdyrbruget skal behandles i Foredrag, da ogsaa Forhold til Belysning af Tuberkulosespørgsmaalet maa blive draget med ind i Foredraget.

Der har i Udvalget hersket Enighed om, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, om Dyrlægernes Interesse for Tuberkulosens Bekæmpelse kunde blive skærpet, og at de i højere Grad end hidtil vilde gøre Befolkningen bekendt med Sygdommens Farer og Midlerne til dens Bekæmpelse. Skal man imidlertid kunne vente, at Tuberkulinindsprøjtningerne skal blive benyttede i højere Grad end nu, vil det efter Udvalgets Anskuelse blive nødvendigt, at der foretages en Ændring i de bestaaende Vedtægter for de Dyrleger, som skal udføre Tuberkulinindpodning, saaledes at de faar Tilladelse til at benytte vel uddannede Lægmænd som Medhjælpere. Selvfølgelig maa det overholdes, at Dyr lægen som hidtil selv skal indsprøjte Dyrene og senere tilse Besætningen 1 à 2 Gange, men det bør tillades ham at anvende Assistance af vel uddannede Lægmænd til at foretage Temperaturmaalingerne efter Tuberkulinindsprøjtningerne. En saadan Ordning vil gøre Arbejdet overkommeligt for Dyr lægerne, medens den nuværende Ordning gør det uoverkommeligt for mange af dem. Den af Udvalget foreslaaede Ændring af Vedtægterne vil da formentlig bidrage sit til, at Dyr lægestandens Interesse for Tuberkulosens Bekæmpelse vil blive større, end den nu er.

Indenfor Udvalget har der hersket noget afvigende Meninger, dels om, hvorvidt det vil være ønskeligt, at det ved Konkurrencer mellem hele Kvægbesætninger bliver fordret af de Besætninger, der vil konkurrere, at de underkaster sig en Tuberkulinprøve sammen med Konkurrencen, og dels om Ønskeligheden af, at der paa Dyrskuerne bliver givet højere Præmier eller Ekstrapræ-

mier til Dyr, der ved Tuberkulinprøven har vist sig sunde. Der er indenfor Udvalget fremsat den Betænkelighed herimod, at som disse Konkurrencer har udviklet sig, vil Kravet om Tuberkulinprøve kunne medføre, at Konkurrencerne begrænses og deres Nytte derved formindskes, og at som Forholdene endnu ligger, vil det være rigtigst at holde Spørgsmaalene om Præmiering og større Sundhedskrav ude fra hinanden.

Derimod har der indenfor Udvalget hersket fuld Enighed om, at Opmærksomheden stærkt bør henledes paa Faren ved Smitteoverførelse ved indkøbte Dyr. Udvalget ønsker i denne Forbindelse særlig at paapege Betydningen af, 1) at Kvægavlsforeningerne kun anskaffer sig reaktionsfri Tyre og drager Omsorg for, at de kun opstaldes i Besætninger, der ligeledes er reaktionsfri, og 2) at der til almindelige Besætninger, der menes at være sunde, kun anskaffes Dyr, som er reaktionsfri. Udvalget maa derfor stærkt tilraade, at Dyr, som fremstilles paa Udstillinger og er reaktionsfri, faar en Bemærkning herom i Kataloget til Oplysning for eventuelle Købere.

Idet Udvalget hermed afslutter sit Arbejde, tillader det sig under Forudsætning af, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab kan tiltræde de i Forslag bragte Foranstaltninger, at henstille, at Selskabet paa den Maade og ved de Midler, som det maa finde formaalstjenligt, vil virke for Gennemførelsen af de foreslaaede Foranstaltninger.

Paa Udvalgets Vegne:

B. Wedell,

Formand.

H. Hertel,

Udvalgets Sekretær.

Udkomne Bøger.

Brandvæsenet i Danmarks Landkommuner bør reorganiseres.

En Henstilling til Befolkningen, som selv bærer det store og stigende Værditab foranlediget ved Brandskader. Af Branddirektør *Fred. Denker*, Hillerød. 40 Sider. (Vilh. Priors Hofbøghandel. Københ.) — Forfatteren paaviser i denne vel-skrevne Pjece, hvor mangelfuldt Brandvæsenet er særlig paa Landet, hvor store Tab de mange Ildebrande paafører Befolkningen (der brænder aarlig for ca. 10 Mill. Kr.!) samt Vigtigheden af og Muligheden for at faa Brandvæsenet forbedret. Han tager stærkt til Orde for Oprettelsen af et »Dansk Brandkorpsforbund«, omfattende hele Landet og med den Opgave at agitere for Oprettelsen af frivillige Brandkorps, at hjælpe disse til Materiel og Indøvning i dets Anvendelse, at sørge for Foredrag og Udstillinger af Brandredskaber, at lede Instruktionskursus m. m. Forfatteren mener, at Oprettelsen Landet over af saadanne frivillige, velindøvede Brandkorps med gode Redskaber, der straks tager Affære under en Brand, i væsentlig Grad vil hjælpe til en Indskrænkning af Ildebrandenes Omfang og derved ogsaa til en Formindskelse af Brandskadetabene. Forfatteren nævner 3 eksisterende frivillige Brandkorps: det ældste er det i 1896 i Hejls Sogn Syd for Kolding stiftede, 1901 oprettedes det andet i Havndal ved Mariager og 10 Aar efter det tredje i Fakse. — Det af Forfatteren behandlede Emne er af stor Betydning, og man maa haabe, at hans varme Indlæg maa naa ud i vide Kredse og skabe Forstaelse for den Sag, han har rejst: Dannelsen af et Forbund til Fremme af Brandvæsenets Udvikling i Danmarks Landkommuner, særlig ved Oprettelsen af frivillige, velindøvede Brandkorps Landet over.

En Tavle med farvetrykte Afbildninger af 20 af vore vigtigste Græsmarksplanter er udkommet og faas hos Litograf *P. Christiansen*, Skindergade 31, København. Afbildningerne, der er udførte efter Originaltegninger af Havebrugskandidat *Andreas Madsen*, er tydeligt og smukt udførte og giver et meget godt Billede af vore vigtigste Græsmarksplanter. Statskonsulent *K. Hansen* og Bestyrer *K. Dorph-Petersen* udtaler bl. a. om Tavlen, at »den kan være et nyttigt Hjælpemiddel

for hvem, der ikke med Sikkerhed kender de mange forskellige Plantearter, som dyrkes paa Kløver- og Græsmarkerne. Vi mener derfor, at den vil være vel anvendelig paa Skoler og lignende Steder, hvor Undervisningen omfatter disse Planter, ligesom den kan være til fortrinlig Støtte for enhver Landmand, der ønsker at kende Græsmarkens Kulturplanter«. Modellerne til de forskellige Planter er udvalgte paa Lyngby Forsøgsstation, og under Navnene findes der 2 Tal, der angiver Plantens omtrentlige Højde, naar den er tjenlig til Slæt: det laveste Tal angiver mangelfuld Udvikling (mager Jord ell. lign.) og det højeste Tal særlig kraftig Udvikling. Disse Tal er angivne af d'Hrr. *Dorph-Petersen* og *K. Hansen*.

Skogbrukslære. I. Hugstsystemerne og Skogens naturlige Foryngelse.

Af Skogforvalter *Agnar Barth*. 2. forøgede Udgave. 177 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Huspattedyrenes Anatomi. Med fysiologiske Bemærkninger ved Dyr-læge *Halvor Horne*. 5. Udgave. 195 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Kortfattede praktiske Anvisninger til Bekæmpelse af Haveplanternes Sygdomme. Af *J. Lind*. 64 Sider. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. (Københ.)

Det danske Landbrugs Historie. Forelæsninger holdte paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1900—1901. Af *V. E. Maar*. 208 Sider. (Vilhelm Trydes Forlag. Københ.)

Samfundskundskab. En Oversigt af *Adolph Jensen*, Kontorchef i Statens statistiske Bureau. 189 Sider. (G. B. N. F. Københ.)

Bondens Raadgiver. 4. Del: Gaardens Drift. Af *Joh. L. Hirsch*. 163 Sider. (Grøndahl & Søn. Kristiania.)

Kreaturforsikring for mindre Jordbrugere i Danmark. Af *V. Cramer*. 32 Sider. (Jacob Lunds Boghandel. Københ.)

Forskellige Slagteriforsøg: 1) Forsendelse af Flæsk i almindelige Godsvogne, 2) Stablingforsøg, 3) Saltning af fast og blødt Flæsk. 77. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 35 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)

H. Iversens Regnskabsbog for Landmænd. Ved *Karsten Iversen*. Penge-regnskabet. 3. Oplag. Dagbog samt Arbejds- og Markregnskab. Omsætning i Stald og Lade (Driftsregnskab). 2. Oplag. (Kolding.)

Beretning om den 6te to-aarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Fyns Stift. Udarbejdet af Dommerudvalget ved dets Assistent, Landbrugskandidat *J. Frederik Pedersen*, og med et Forord af Statskonsulent *P. A. Mørkeberg*. Udgivet af de samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift. 195 Sider. (Odense.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek. *)

Forøgelse i Januar 1912.

- Ball*, Better grain sorghum crops. Washington 1911. 36 S.
- Bauschke*, Kenntniss der Schweinerassen in den Kolonien der Südsee. Berlin 1910. 35 S.
- Beretning om foringsforsøksstationen ved Norges landbrukshøjskole. 7: 1910—1911. Kristiania 1911.
- Beschreibung des Gutes Jordberga und der Genossenschaftsmolkerei Anderslöf (Schweden). Stockholm 1911. 4 S.
- Bormann*, Ist die Frühreife der Haustiere eine Degenerationserscheinung oder ist sie ein normaler Zustand hochgezüchteter Rassen? Hannover 1911. 31 S.
- Braungart*, Die Urheimat der Landwirtschaft aller indogermanischen Völker an der Geschichte der Kulturpflanzen und Ackergeräte in Mittel- und Norddeutschland nachgewiesen. Heidelberg 1912. 470 S.
- Breitung*, Studien über die Rinder Afrikas und Polynesiens. Berlin 1910. 76 S.
- Bryan*, Analyses of sugar beets, 1905 to 1910, together with methods of sugar determination. Washington 1911. 48 S.
- Cook*, Dimorphic leaves of cotton and allied plants in relation to heredity. Washington 1911. 59 S.
- Derr*, Barley: Growing the crop. Washington 1911. 48 S.
- Directory of the bureau of animal industry. Washington 1911. 66 S.
- Eckerbom*, Den inre kolonisationen i Förenta Staterna. Stockholm 1909. 114 S.
- Ehrensberger*, Die Vererbung nicht traumatischer Augendefekte beim Pferde. Bern 1910. 55 S.
- Feilitzen*, Ueber die Nachwirkung einiger Düngungsversuche auf Moorboden mit Palmaerphosphat, Thomasphosphat und Superphosphat. Berlin 1911. 4 S.

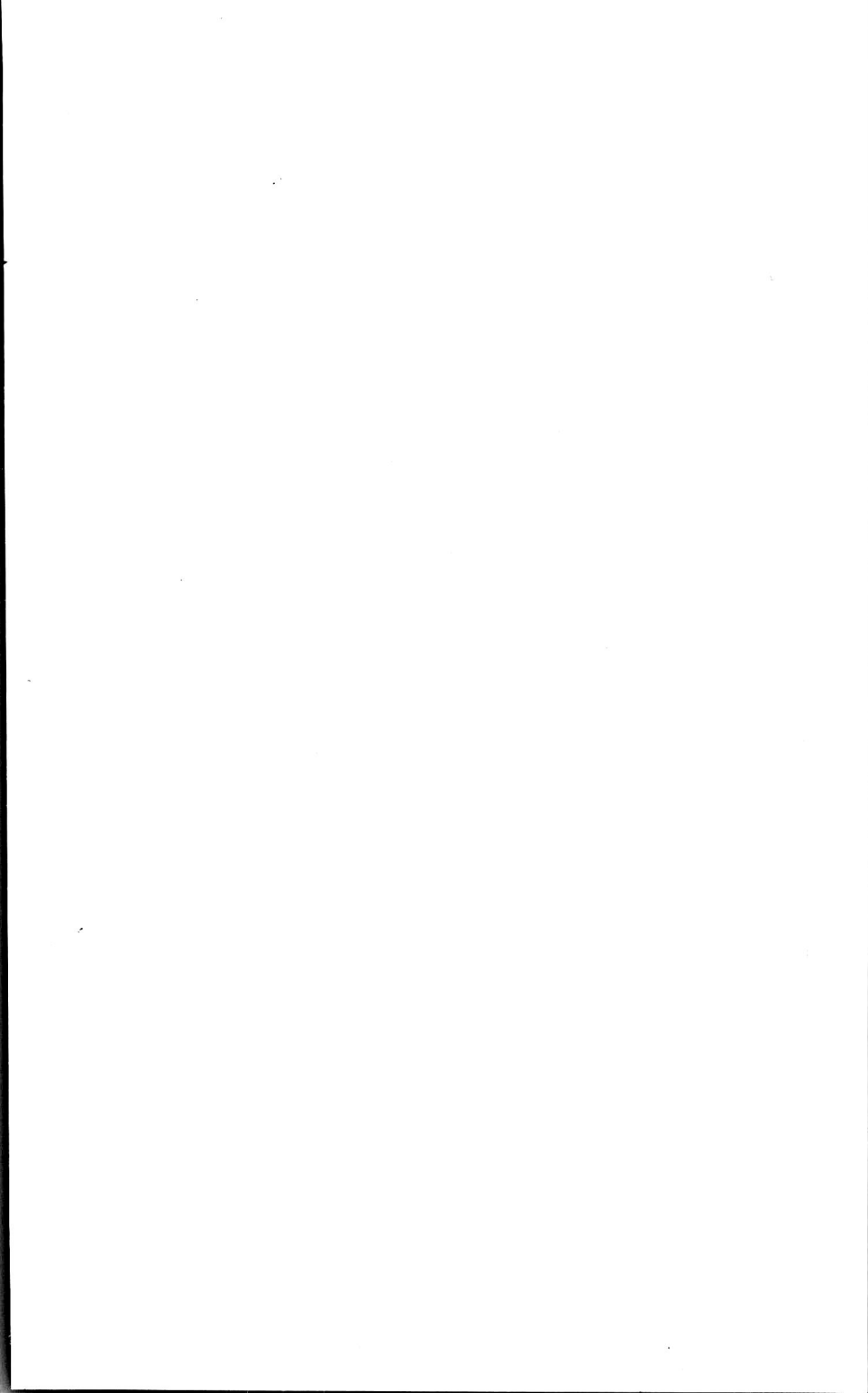
---

*) Angaaende Bibliotekets Benyttelse henvises til Medd. S. 252.

- Feilitzen*, Ueber den Gehalt einiger Moorfrüchte an Stickstoff und wichtigeren Aschebestandteilen. Berlin 1911. 11 S.
- Festschrift zum 70. Geburtstage von *Bernhard Tollens*. Berlin 1911. 155 S.
- Froley and Smith*, A system of tenant farming and its results. Washington 1911. 20 S.
- Greggers*, Fütterungsversuche bei Geflügel mit Fleisch und proteinreichen Futtermitteln tierischer Provenienz. Dresden 1910. 123 S.
- Grottenfelt*, Jordbruksredskap och -maskin afprovade i Finland intill slutet af år 1910. Helsingfors 1911.
- Sockerbetan och dess odlingsmöjlighet i Finland. Helsingfors 1911. 180 S.
- Hagemann*, Das Respirations-Calorimeter in Bonn und einige Untersuchungen mit demselben bei zwei Rindern und einem Pferde. Berlin 1911. 438 S.
- Hock*, Die Kastanie der Equiden. Bad Kissingen 1910. 50 S.
- Hoffmann*, Das Getreidekorn. I. Die Bewertung des Getreides. Berlin 1912. 249 S.
- Gründungswirtschaften. Bericht über die Ergebnisse des Preis-ausschreibens der Deutschen Landwirtschafts-Gesellschaft in den Jahre 1905—1908. Berlin 1911. 178 S.
- Horne*, Kortfattet fremstilling av husdyrenes sygdomslære. 2. Udg. Kristiania 1911. 140 S.
- Høyberg*, Om Kontrollen med Kærnemælk. Uppsala 1911. 7 S.
- Jensen, O.*, Comment approvisionner les grandes villes de lait de bonne qualité. Liège 1911. 20 S.
- Jordbrukslära för skolor och självstudier. På uppdrag av kungl. landbruksstyrelsen utarb. av *Rydberg, Kylberg, v. Zweigbergk, Ljung*. Stockholm 1912. 643 S.
- Kearney*, The choice of crops for alkali land. Washington 1911. 32 S.
- Kellerman and Allen*, Bacteriological studies of the soils of the Trucky-Carson irrigation project. Washington 1911. 36 S.
- Kelley*, The assimilation of nitrogen by rice. Washington 1911. 20 S.
- Libon*, Ansichten über das Vorkommen und Entstehen des schwanzlosen Haushuhnes. Hannover 1911. 53 S.
- Linodlingens och linförädlingens upphjälpande i Finland. Helsingfors 1910. 112 S.
- Motloch*, Studien über Pferdezucht. Hannover 1911. 120 S.
- Neumann, A.*, Die Bewegung der Löhne der ländlichen freien Arbeiter im Zusammenhang mit der gemeinwirtschaftlichen Entwicklung im Königreich Preussen bis 1850. Berlin 1911. 400 S.
- Neumann, M.*, Studien über die geschichtliche Entwicklung der Einteilung der Rinder und Vorschläge zu einer synoptischen Uebersicht der Rinderrassen Nordeuropas. Wartenberg 1910. 48 S.

- Peters*, Russian cereal crops. Washington 1911. 99 S.
- Phillips*, Bees. Washington 1911. 48 S.
- The treatment of bee diseases. Washington 1911. 22 S.
- Reichs-Viehseuchengesetz nebst Ausführungsgesetz und Schlachtvieh- und Fleischbeschauengesetz. Berlin 1911. 64 S.
- Reinhardt*, Kulturgeschichte der Nutztiere. München 1912. 760 S.
- Robinson and Mc Caughey*, The color of soils. Washington. 29 S.
- Schmidt*, Anatomische und histologische Untersuchungen über den Bau und die Ursachen des Hornes beim Perlhuhn. Hannover 1910. 36 S.
- Schreiner and Skinner*, Organic compounds and fertilizer action. Washington 1911. 32 S.
- Schulz*, Ist es zweckmässig und berechtigt, in den Polizeierordnungen von der in den Verkehr gebrachten Milch einen Mindestfettgehalt von 2.7 pCt. zu verlangen? Wilhelmsburg 1910. 34 S.
- Schulze*, Wurzelatlas. Darstellung natürlicher Wurzelbilder der Halmfrüchte in den verschiedenen Stadien der Entwicklung. Berlin 1911. 36 S. 36 Tvl.
- Slocum*, Capons and caponizing. Washington 1911. 16 S.
- Marketing eggs through the creamery. Washington 1911. 12 S.
- Smith, Brown and Townsend*, Crown-gall of plants. Washington 1911. 215 S.
- Sveriges utsädesförening. Några kortfattade upplysningar. Malmö 1910. 37 S.
- Taylor*, The place of economics in agricultural education and research. Madison 1911. 130 S.
- Thal*, Studien über die Dunkelfärbung bei Haustieren. Landau 1910. 48 S.
- Tölg*, *Hydroecia micacea* Esp., ein neuer Hopfenschädling. Saaz 1911. 29 S.
- Tuberculosis. A plain statement of facts regarding the disease prepared especially for farmers and others interested in live stock by the international commission on the control of bovine tuberculosis. Ottawa 1911. 30 S.
- Vuigner*, Comment exploiter un domaine agricole. Paris 1912. 600 S.
- Warren*, Hog houses. Washington 1911. 29 S.
- Zengel*, Die prähistorischen Rinderschädel im Museum zu Schwerin und deren Bedeutung für die Geschichte der mecklenburgischen Rindviehzucht. Braunschweig 1910. 20 S.
-

Kong Frederik den VIII.

F. d. 3. Juni 1843. — Konge d. 29. Januar 1906. — D. d. 14. Maj 1912.

Saa vist som Landbostanden er en Bærer af vort Folks gode Traditioner, til hvilke Ærbødighed og Hengivenhed for Landets første Hjem, det kongelige Hus, hører, saa vist modtog Landbostanden Budskabet om Kong *Frederiks* bratte Død i fremmed Land med Sorg og dyb Medfølelse med det kongelige Hjem.

Kun i forholdsvis kort Tid regerede Kong *Frederik*, og i politisk Henseende var som bekendt hans Regeringstid en urolig Tid, der stærkt lagde Beslag paa Kongens Interesse. Alligevel fik han ofte Lejlighed til at vise, at han bevarede den samme levende Interesse for de forskellige Erhvervs Udvikling og Trivsel, som havde besjælet ham som Kronprins. Som vort bærende Erhverv laa Landbrugets Tarv Kongen særlig stærkt paa Sinde. Baade som Kronprins og som Konge hædrede han ofte dets store Sammenkomster ved sin Nærværelse, glædede sig over Fremskridtene og udmærkede med kongelige Belønninger det ypperste Arbejde. Men ogsaa til daglig

fulgte Kongen med Landbrugets Forhold, han læste til Stadighed flere af dets Tidsskrifter og kunde interesseret og forstaaende tale med Landmænd om deres Fags Udvikling.

Selvfølgelig kan man ikke under Kong *Frederiks* 6aarige Regeringstid paavise en saa stærk Udvikling indenfor Landbruget, som Tilfældet var under Kong Kristian den IX.s lange Periode. Dog er Landets Høstudbytte under Kong *Frederiks* Regeringstid stegen i en tidligere ukendt Grad som Følge af forbedret Organisation og dermed forøget Udbredelse af god Teknik i Jordbruget. Og Aarene 1906—12 er ret tydeligt karakteriserede af den social-økonomiske Tendens, der er fremme i Tiden, og som bl. a. giver sig Udtryk i de vedtagne Love. Under ikke faa vigtige Landbolove findes der et »*Frederik R.*« Der er saaledes Lovene af 1906 om Jords Udstykning og Sammenlægning og om Udlaan af Statslaanefonden til Udstykning af større Landejendomme, Lovene af 1908 om Anvendelsen af udenlandske Arbejdere («*Polakloven*») og om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i Landbrug, Skovbrug, Havebrug m. m., Lovene af 1909 om Oprettelsen af Husmandsbrug og om Nedsættelsen af en Kommission til Udarbejdelsen af Lovforslag om Lehns, Stamhuses og Fideikommissgodsers Overgang til fri Ejendom, og Loven af 1911 om Nedsættelsen af en Landbokommission til at afgive Betænkning a) om en ny Lovgivning vedrørende Landbrugets Kreditforhold, b) om Former for Adgang til Brug af Jord, som er i offentlig Eje, og c) om

mulige Ændringer i Ekspropriationslovgivningen. Da disse Love griber ind paa vigtige social-politiske Omraader, vil det være umuligt andet end, at Meningerne baade om den Tendens, der præger dette Lovgivningsarbejde, og om Lovenes Enkeltheder vil være delte. Men foruden disse Love er der vedtaget vigtige Love om Landbrugets Handelsforhold: om Tilvirkning og Forhandling af Margarine, om Voldgift i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr, om Udførsel af Kød og af Husdyr, om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter og om Esbjerg Havns Udvidelse. Endelig kan det nævnes, at under Kong *Frederik* blev der oprettet en Hypothekbank for Kongeriget Danmark, et Serumlaboratorium og et Direktorat for Statsskovbruget.

Som alt sagt fulgte Kong *Frederik* med stor Interesse Landbrugets Udvikling, og det vides, at han ejede en levende Forstaaelse af dets Betydning for Landets økonomiske og sociale Liv. Landbostanden havde en stærk Følelse heraf, og naar Kongen, ligefrem og elskværdig i sin Færd, alene eller sammen med sin Familie færdedes i Landmændenes Kreds, modtog de talrige Beviser paa den store Sympathi og Tillid, med hvilke Landmændene saa op til Kong *Frederik* og det kongelige Hus.
